

Fordonshantering

Region Norrbotten

Februari 2020

Per Stålberg, certifierad kommunal revisor

Pär Koyanagi-Gustafsson

Jonathan Melkko

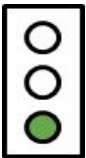
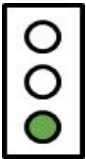
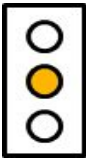
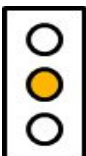
Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
Bedömningar mot kontrollmål	2
Rekommendationer	3
1. Inledning	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Syfte och revisionsfråga	4
1.3 Revisionskriterier	4
1.4 Kontrollmål	4
1.5 Avgränsning	5
1.6 Metod	5
2. Iakttagelser och bedömningar	6
2.1 Organisation och ansvarsfördelning	6
2.2 Riktlinjer för användande av regionens fordon	6
2.3 Kartläggning av fordonsbehov	7
2.4 Intern kontroll och uppföljning	8

Sammanfattning

På uppdrag av Region Norrbottens förtroendevalda revisorer har PwC genomfört en granskning avseende regionens fordonshantering. Granskningens inriktning och omfattning tar utgångspunkt i kommunallagens revisionskapitel. Revisionsobjekt i granskningen är regionstyrelsen. Uppdraget omfattar att granska och pröva styrning och intern kontroll av regionens fordonshantering.

Utifrån den genomförda granskningen är vår sammanfattande revisionella bedömning att regionstyrelsen delvis har en ändamålsenlig styrning på området. Den interna kontrollen bedöms också som delvis tillräcklig. Den revisionella bedömningen grundar sig på utfallet av nedanstående kontrollmål:

Kontrollmål	Bedömning
Organisation och ansvarsfördelning är tydlig.	
Riktlinjer för användande av regionens fordon finns som även inkluderar miljöaspekter.	
Behovet av fordon har kartlagts och fordonsparken uppfyller det kartlagda behovet.	
Intern kontroll för uppföljning av körjournaler, bränsleförbrukning, drivmedelskort, miljöpåverkan, service av fordon och ev. försäljning av fordon mm finns.	

I följande avsnitt redovisas underlag för bedömningarna ovan. För att utveckla granskningsområdet lämnas följande rekommendationer:

- Regionstyrelsen tar initiativ till en systematisk kartläggning av regionens samlade fordonsbehov utifrån ett helhetsperspektiv.
- Regionstyrelsen vidtar åtgärder syftande till förbättrad uppföljning och kontroll kopplat till fordonshanteringen (körjournaler, drivmedelskort).

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Styrelsen ska enligt kommunallagen tillse att den interna kontrollen är tillräcklig och att verksamheten i övrigt bedrivs på ett tillfredsställande sätt. Ur ett ekonomiskt perspektiv är det viktigt att regionens fordon är anpassade utifrån de behov som finns. För att möjliggöra detta är det viktigt att det finns ett system och regler för att bevaka vilka fordon som finns inom regionen samt hur dessa nyttjas. Ur ett förtroendeperspektiv är det också viktigt att regionens bilar används på ett korrekt sätt.

Transporter är en kostnad för regionen, både för själva transporten och för förlorad arbetstid vid resor. Transporter påverkar också miljön. I Region Norrbotten finns en Miljöstrategi antagen med bland annat mål kopplade till regionens fordonsanvändning.

I de interna reglerna som finns för användande av regionens fordon framgår bland annat att de inte får användas privat samt att körning ska registreras i körjournal. Av vikt för revisionen kan vara om regionen har en ändamålsenlig styrning och tillräcklig kontroll över körning och användande av regionens bilar.

1.2 Syfte och revisionsfråga

Syftet med granskningen är att ge underlag för en bedömning om Regionstyrelsen har en ändamålsenlig styrning och tillräcklig intern kontroll avseende regionens fordonshantering.

1.3 Revisionskriterier

Följande kriterier utgör grunden för våra bedömningar:

- Kommunallagen (KL)
- Lag om kommunal bokföring och redovisning (LKBR)
- Regioninterna direktiv, riktlinjer och policydokument

1.4 Kontrollmål

För att besvara revisionsfrågan kommer följande kontrollmål belysas;

- Organisation och ansvarsfördelning är tydlig
- Riktlinjer för användande av regionens fordon finns som även inkluderar miljöaspekter
- Behovet av fordon har kartlagts och fordonsparken uppfyller det kartlagda behovet.
- Intern kontroll för uppföljning av körjournaler, bränsleförbrukning, drivmedelskort, miljöpåverkan, service av fordon och ev. försäljning av fordon mm finns.

1.5 Avgränsning

Granskningen omfattar inte specialfordon, exempelvis ambulanser och truckar, och avgränsas i övrigt till två divisioner, samt huvudsakligen till år 2019.

Vidare har fyra enheter valts ut för stickprovsvis granskning av körjournaler och redovisade kostnader, främst drivmedel, se nedan:

- Stickprovsvis granskning av ett antal fordons körjournaler och drivmedelskostnader (fakturor/kvitton) per intervjuad enhet.
- Genomgång av fordonsförteckning samt drivmedelsförteckning per intervjuad enhet.

1.6 Metod

Med utgångspunkt från formulerade kontrollmål granskas:

- kartläggning av förekommande fordon och organisatorisk hemvist
- kartläggning av drivmedelskostnadernas fördelning
- genomgång av regionens styrdokument och anvisningar inom området
- genomgång av rutiner/rutinbeskrivningar för hantering av fordon
- stickprovsvis granskning av körjournaler, bränslefakturor och kvitton
- uppföljning/rapportering avseende fordonshanteringen och den interna kontrollen inom området inkl dess miljöaspekter

Intervjuer med ansvariga befattningshavare på central nivå samt verksamhetsansvariga i stickprovsvgranskade enheter.

2. Iakttagelser och bedömningar

2.1 Organisation och ansvarsfördelning

Iakttagelser

Vid tidpunkten för granskningen leasar regionen 253 fordon, mestadels personbilar. Utöver dessa äger regionen 64 fordon direkt, varav övervägande del är ambulansfordon.

Merparten av de leasade fordonen är utplacerade i verksamheterna. Dessutom finns sex gemensamma bilpooler med totalt ca 60 st fordon belägna i Kiruna, Gällivare, Kalix, Sunderbyn, Luleå och Piteå.

Regionen har en övergripande fordonsansvarig som ansvarar för avtal, försäkringsfrågor, upphandlingar och inköp, samt att informera berörda verksamheter angående tidpunkt för däckbyten, besiktningar, service samt utgående leasingkontrakt.

Av intervjuer framgår att ansvaret för övriga fordon ute i verksamheterna ligger på respektive enhetschef. I fordonsförteckningen finns också en kontaktperson angiven per fordon.

På intranätet framgår vilka som är kontaktpersoner för respektive bilpool. Kontaktpersonerna hanterar och administrerar de bokningar som görs av de anställda i det digitala bokningssystem. Utöver detta finns en ansvarig person för respektive bilpool på de olika orterna.

Av informationen på intranätet går att utläsa att ny- eller omteckning av leasingkontrakt beslutas av divisionschef.

Bedömning

Kontrollmålet avseende organisation och ansvarsfördelning anses vara uppfyllt baserat på följande iakttagelser:

- Övergripande fordonsansvarig finns utsedd.
- Ansvarsfördelningen i verksamheterna är tydlig och känd i organisationen.

2.2 Riktlinjer för användande av regionens fordon

Iakttagelser

Vad gäller det praktiska kring regionens fordon finns riktlinjer samt fordonsinformation samlade på intranätet. Dessa riktlinjer har upprättats av fordonsansvarig på regionen. Det har inte tagits några politiska riktlinjer eller policys rörande fordonshanteringen i övrigt. Riktlinjerna på intranätet behandlar följande områden:

- Boka/hyra bil
- Bränslekort och körjournaler
- Fordonsförsäkringar
- Fordonsförteckning

- Körning i sträng kyla
- Leasingbilar
- Låna bilar mellan enheter
- Miljövänlig bilkörning
- Motorvärmare och parkering
- P-bot och fortkörning
- Regler för regionens bilar
- Service av bilar glasrutor/tvätt/mm
- Vanliga frågor och info om våra bilar

Under avsnittet Miljövänlig bilkörning finns en länk till Trafikverkets hemsida med tips på miljövänlig och ekonomisk körning.

Regionen har en fastställd miljöpolicy, en miljöstrategi samt en handlingsplan för perioden 2017-2019 för strategins genomförande. I handlingsplanen finns två mål som ska uppnås till år 2020 som är kopplade till regionens fordonsanvändning.

- Öka andelen miljöbilar enligt EU-riktlinjer. **Mål:** >90 % av leasingbilarna.
  - Aktivitet: Successivt byta alla fordon till miljöbilar och ha dialog med länets energibolag om framtida infrastruktur för laddning av elbilar.
- Minska antalet mil persontransporter med bil och flyg. **Mål:** Minska med 15% jmf år 2013.
  - Aktivitet: Ta fram plan för hur regionens persontransporter ska samordnas och minska .

Bedömning

Kontrollmålet avseende riktlinjer bedöms vara uppfyllt baserat på följande iakttagelser:

- Regionens riktlinjer är lätt tillgängliga på intranätet, väl kända i organisationen och bedöms vara heltäckande. I riktlinjerna finns länk till Trafikverkets tips på miljövänlig körning.
- I regionens Miljöstrategi finns målsättningar kopplade till fordonsanvändandet.
- I sammanhanget noteras dock att det utöver miljömålen inte har tagits några politiska styrande beslut kopplat till fordonsanvändningen.

2.3 Kartläggning av fordonsbehov

Iakttagelser

I intervjuer framkommer att det inte finns beslutade riktlinjer för vilken typ av fordon som ska användas i de olika verksamheterna. Vissa skillnader i verksamheterna kan även påverka att behoven varierar mellan olika enheter. I den senaste upphandlingen av leasingbilar, via Kommentus, har regionen möjlighet att leasa fordon i tre storlekar; småbilar, liten mellanbil samt stor mellanbil. Den större bilklassen kan fås med fyrhjulsdrift. Regionen är restriktiva med att godkänna leasing av fordon med fyrhjulsdrift.

Av intervjuer framgår att det inte görs någon samlad analys av vilket behov (hur många eller vilken typ av fordon) som regionen görs inte heller på central nivå. Det är upp till respektive enhetschef att göra behovsanalys för sin verksamhet. Denna behovsprövning sker löpande och kanske främst inför beslut om förnyelse av leasingkontrakt.

Regionens fordonsansvarige för en förteckning över samtliga fordon, både leasade och direktägda. Vid vår kontroll kan vi konstatera att regionens register är väl överensstämmande mot Trafikverkets dito. Det förs ingen individuell statistik över fordonens miltal eller bränsleförbrukning och det finns inte några rutiner eller direktiv till fordonsansvariga i organisationen att föra statistik.

Bedömning

Kontrollmålet avseende kartläggning av fordonsbehovet bedöms delvis vara uppfyllt baserat på följande iakttagelser:

- Regionen har en övergripande sammanställning över sina fordon och har till viss del gjort en analys av behovet av olika typer av fordon, vilket resulterat i de bilmodeller som finns tillgängliga via upphandlingen.
- Upphandlingen har däremot inte föregåtts av någon närmare undersökning av vilka fordon som efterfrågas av verksamheterna.
- Behovsprövningen kan sägas ske nere på enhetsnivå då det är de som beställer fordon utifrån sina egna behov. Möjligheten till att se och möjliggöra samordningsvinster mellan enheter torde minska med detta förfaringsätt.

2.4 Intern kontroll och uppföljning

Iakttagelser

Stickprovskontroll

Som en del av granskningen har stickprov på manuella körjournaler, bränslefakturor och tankkvitton på ett antal fordon begärts ut från de granskade enheterna.

Körjournaler

Enligt Skatteverket finns det i lagtext inget uttryckligt krav på körjournal, men enligt rättspraxis är dock körjournal ett viktigt bevismedel vid bedömning av om bilförmån pga eventuell privat körning ska påföras den anställde. Enligt regionens riktlinjer är privat nyttjande av fordonen inte tillåten. Undantagsfall kan lämnas under vissa förutsättningar såsom när anställd har bilen hemma kopplat till jourtjänstgöring.

Vid intervjuer bekräftas att körjournaler till övervägande del förs. Regionen genomför sedan i höstas ett försök med elektroniska körjournaler för att ytterligare öka säkerheten att det förs korrekta körjournaler.

Vid stickprovskontroll kan körjournaler visas upp i samtliga fall som efterfrågats, däremot kan brister konstateras vad gäller att de ofta inte innehåller kompletta uppgifter. Avsaknad av syfte, mätarställning både vid start och slut på resa och även exempel där det inte framgår vem som brukat fordonet.

Enhetschefer har möjlighet att löpande följa upp körjournalerna. Av intervjuer framgår att detta inte görs systematiskt. Någon uppföljning av detta sker inte heller på central nivå.

Drivmedelskort och bränsleförbrukning

Regionen har en förteckning på utfärdade drivmedelskort, som vid tillfället för granskningen innehåller 657 kort från ett flertal olika leverantörer (bensinstationer). Korten är inte kopplade eller låsta till visst fordon utan är alltså personbundna. För bilarna i

bilpoolerna förvaras drivmedelskorterna i den bilpärm som hör till respektive bil. Dessa förvaras i receptionerna där bilpoolerna är belägna när bilarna inte används.

Korten är spärrade för tankningar i automat och kan bara användas vid kassan inne på respektive station. Detta för att kvitto ska erhållas som enligt instruktion ska signeras och märkas med registreringsnummer för den bil som tankats. Samtliga bränslefakturer stäms av mot dessa kvitton av mottagningsattestant av fakturan som sedan skickar fakturorna för attest av ansvarig enhetschef. Vid intervjuer framkommer att cheferna förlitar sig på denna kontroll och gör inte någon ytterligare uppföljning av tankningarna. Ingen statistik eller uppföljning förs alltså över bränsleförbrukning eller tankningsmönster.

Det har i granskningen inte framkommit någon rutin för återlämnande av utfärdade drivmedelskort. Vid tidpunkt för förnyelse ställs frågan till kortinnehavaren om behov av det aktuella kortet kvarstår.

Den fordonsansvarige rapporterar årligen hur många liter drivmedel som tankats på regionens utfärdade kort, fördelat på bensen, diesel och etanol. Inte heller på central nivå görs någon uppföljning per fordon vad gäller bränsleförbrukning eller liknande. Drivmedelsstatistik (liter) för perioden 2016-2019 nedan.

År	OK/Q8	Shell	Circle K	Preem	Övriga	varav diesel	varav bensen	varav etanol	Summa liter
2016	188,670	6,293	248,166	8,875	571	433,865	18,709	0	452,574
2017	178,508	5,442	242,819	647	426	393,160	34,682	205	428,047
2018	181,568	5,396	258,473	130	491	385,614	60,444	231	446,289
2019	195,931	4,799	262,485	1,060	39	378,953	85,361	11	464,325

Stickproven visar att det finns överensstämmelse mellan fakturerade tankningar och signerade tankkvitton märkta med registreringsnummer i samtliga fall som granskats.

Miljöpåverkan

Regionen har som målsättning att öka andelen miljöbilar (en miljöbil definieras som en bil med lägre än 120 grams utsläpp av koldioxid per kilometer). Av intervjuer framgår att det inte arbetas aktivt med att öka andelen miljöbilar. Totalt finns två elbilar i regionen, vilka båda är placerade i bilpoolen på regionhuset. I handlingsplanen för miljöstrategin framgår att dialog med länets energibolag om framtida infrastruktur för elbilar ska föras. Ett hinder för en utökning anges vara just avsaknad av infrastruktur.

Den senaste upphandlingen som är gjord för leasingbilar innehåller hybridbilar, vilket anges komma att öka andelen miljöklassade fordon framöver. Hybrid var dock inget krav vid upphandlingen utan tillkom på leverantörens initiativ.

Målen följs upp i en årlig miljöredovisning. 2019 års redovisning är ännu inte presenterad, däremot kan vi utläsa av 2018 års dito att måluppfyllelsen är relativt god i båda de perspektiv som följs upp. 95 % av leasingbilarna är klassificerade som miljöbilar och resandet var 13,7 % lägre 2018 i jämförelse med 2013.

Mål	2018	2017	2016	2015	2014
Andel miljöbilar	95 %	75 %	45 %	6 %	3 %
Minskade persontransporter jämfört med år 2013	-13,7 %	-12,3 %	-3,1 %	0,4 %	-3,8 %

Service och besiktning av fordon

Merparten av fordonen är tecknade på leasingavtal som inkluderar fullservice under leasingperioden. Fordonen signalerar för service, såväl som systemet för bilpoolerna. Fordonsansvarig har övergripande kontroll på att service utförs, såväl på leasade som de egenägda fordonen. Vid kontroll mot trafikverket förekom inga bilar leasade eller tillhörande regionen med körförbud vilket skulle kunna vara fallet om exempelvis besiktningssperioder hade överskridits.

Försäljning av fordon

Då merparten av fordonen är tecknade på leasingavtal sker försäljning av fordon sällan, de återlämnas oftast vid leasingperiodens slut. Rutiner för försäljning finns inte dokumenterade utan varje enskilt fall hanteras utifrån den specifika situationen.

Bedömning

Kontrollmålet avseende intern kontroll bedöms som delvis uppfyllt baserat på följande iakttagelser:

- Körjournaler upprättas, däremot visar stickproven på vissa brister då en del uppgifter, såsom mätarställning, signering och syfte med resan ibland saknas. Någon systematisk uppföljning av de registrerade körningarna av ansvariga chefer förekommer inte heller.
- Tankningar på av regionen utfärdade drivmedelskort stäms av mot bränsle fakturor och rutin för signering och märkning av tankkvitton efterlevs. Bränsleförbrukning följs bara upp på aggregerad nivå, ej per fordon, enhet eller per bilpool.
- Regionens miljömål kopplade till fordonen och dess användning följs upp årligen och måluppfyllelsen är relativt god (2018).
- Granskningen visar att rutiner för säkerställande av att service- och besiktningssintervaller efterlevs finns etablerad och fungerar.

Februari 2020

Hans Forsström
Uppdragsledare

Per Stålborg
Projektledare

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av Region Norrbottens förtroendevalda revisorer enligt de villkor och under de förutsättningar som framgår av projektplan från den 2019-08-29. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.